

La crisi del Cinquè Congrés va significar l'inici de la fi del PSUC com a partit clau català. /EFE

LLIBRES

L'època dels 'psuqueros'

Carles Santacana

ELS ANYS DEL PSUC
El partit de l'antifranquisme (1956-1981)

Carme Molinero i Pere Ysàs
L'Avenç
392 pàgines. 23 euros

Avi els euros són una moneda, un PC és un ordinador personal i difícilment hi ha menors de 50 anys que sàpiguen donar un significat concret a expressions com “espais de llibertat” o “forces del treball i de la cultura”. Fa només 30 anys els euros eren un corrent del PSUC, un *psuquero* era un militant comunista i el PC era el Partit Comunista. Tot plegat en pocs anys, el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) ha esdevingut matèria absolutament històrica, tot i que forma part de la cultura política més recent del país i que segur que és un referent per a sectors de la classe política. Només això justificaria suficientment l'aparició d'*Els anys del PSUC*, dels historiadors Carme Molinero i Pere Ysàs, un llibre que prova d'explicar què va ser aquell partit des dels anys 50 fins a la transició, conjuntura política que el va deixar fora de joc i el va portar a la pràctica desaparició.

Certament, és curiós que la història d'un partit tan important en la nostra història contemporània no disposi encara d'una monografia àmplia i completa. De fet, la biografia que fa anys va fer Miquel Caminal de Joan Comorera (*Joan Comorera i la revolució democràtica*) és l'instrument més útil per aproximar-se als anys de la Guerra Civil i la postguerra; i l'estudi de Carme Cebrian (*Joan Comorera torna a casa*) és l'eina bàsica per entendre l'organització i els seus militants en les dècades posteriors. Per això el llibre de Molinero i Ysàs omple un buit important, tot i que no exhaurix el tema. D'entrada, perquè els autors expliciten que el seu objectiu és explicar “els factors que permeten

comprendre el paper que va arribar a tenir el partit dels comunistes de Catalunya en la societat catalana durant els anys seixanta i setanta del segle XX”, més que no pas analitzar la vida interna del partit i els debats que va haver de viure. Tanmateix, no li escapa a ningú que aquests dos eixos s'entrellacen en moltíssimes ocasions, de manera que les decisions en clau interna sí que tenien conseqüències sobre l'acció militant i el ressò social del partit, com es va demostrar en la crisi que va portar a la ruptura del partit el 1981.

Més enllà d'aquesta decisió, el llibre permet resseguir de manera ben documentada el fil de

El llibre de Molinero i Ysàs sobre el PSUC omple un buit força important

La mà de Carrillo es veu: les decisions del PSUC depenien dels girs previs del PCE

l'acció política del PSUC, i especialment de la seva presència en el moviment sindical, estudiantil, professional i veïnal en un plantejament polític aleshores innovador que es va demostrar molt eficaç en la lluita contra el franquisme i que va situar el partit en el centre de múltiples manifestacions de l'antifranquisme; malgrat això, segurament el subtítol del llibre (*El partit de l'antifranquisme*) és exagerat, senzillament perquè l'antifranquisme era més plural. I també perquè una afirmació tan contundent necessitaria complementarse amb una anàlisi dels altres agents polítics concurrents; de fet, si el paper del PSUC va ser especial era perquè la societat catalana vivia uns determinats can-

vis socials, i perquè sectors com els professionals o els catòlics antifranquistes també tenien aquí una significació molt específica.

Una altra qüestió important que el llibre subratlla és la relació entre el PCE i el PSUC, o més concretament, la identitat estratègica que van mantenir durant una bona part d'aquells anys. La mà de Santiago Carrillo hi apareix constantment, i les grans decisions del PSUC dirigit per Gregorio López Raimundo es veuen encaixades enmig dels girs que feia prèviament els congressos del PCE, veritable referent teòric. La història *psuquera* en aquests anys és tan intensa que els autors han d'anar passant d'un a un altre tema ràpidament, fins arribar a la segona part del llibre, dedicada als anys de la transició, en què la irrupció pública del partit i la necessitat de resituar-se en el nou panorama polític fa especialment complicades les coses, més encara si cal ocupar espais institucionals, participar en grans acords, com el constitucional i l'estatutari, o processos com els pactes de la Moncloa, que generen controvèrsies internes significatives en una militància que creixia espectacularment i que havia d'assimilar tots aquests canvis a un ritme vertiginós.

Un munt d'elements aboquen el partit a la crisi del Cinquè Congrés, que va descavalcar Antoni Gutiérrez Díaz de la secretaria general, i posar de manifest diferències notables, però potser no insalvables. Tanmateix, la gestió immediatament posterior al congrés va generar el fraccionament cada cop més irreconciliable entre eurocomunistes i leninistes, i els anomenats prosoviètics, en una dinàmica d'enfrontament entre la direcció sorgida del congrés i l'anterior. Va ser aleshores quan sí que es va gestar un trenca-ment traumàtic, que de fet tancava l'etapa en què el PSUC havia estat una organització important en el panorama català.

MARGINALIA

Literatura universal

Jordi Llovet

El dia 31 de gener de 1827, mentre sucava —probablement— uns *biscuits* en una tassa de xocolata desfeta, Goethe va adreçar-se al seu fidel secretari Eckermann amb aquestes paraules: “El concepte de literatura nacional ja no té gaire sentit; ha començat l'època de la literatura universal i tots hem d'esforçar-nos per col·laborar al desplegament d'aquesta literatura”. Va aviar-se un tros de *biscuit*, va mirar el paisatge darrere la finestra, i al cap d'una estona va afegir-hi: “Si tenim necessitat de posseir un model imitable, hem de tombar la mirada cap als grecs de l'Antigor, en les obres dels quals trobarem sempre l'ideal de la bellesa humana”.

Aquestes declaracions, que la gent del carrer no descobriria fins decenni més tard, va generar una muntanya —sense que ningú no n'hagi fet el cim, per ara— d'exegesis, totes molt diferents. Hi ha qui pensa que Goethe, per la primera part de l'afirmació, pensava en una mena d'agermanament republicà de totes les literatures del món, en especial les populars, ateses les seves correspondències temàtiques

mença a ser diferent de “literatura universal”).

Però el mateix conseller, abans i tot d'aquelles famoses declaracions, ja havia sortit prèviament de l'atzucac en què va submergir el binomi nació-univers parlant amb Eckermann: en efecte, quatre dies abans de l'agradívola xerrada, li havia escrit això que segueix al seu amic A. Streckfuss: “Estic convençut que s'està edificant una literatura universal, que totes les nacions hi estan abocades i que fan passos amistosos en aquest sentit. En això, Alemanya pot exercir i té l'obligació d'exercir la més gran influència; Alemanya haurà de jugar, en aquest gran confluent, un rol d'excel·lència”.

Ara la cosa agafa un altre caire. Resulta que hi haurà una “confluència” de literatures nacionals que conformarà la literatura universal, però també resulta que Alemanya hi jugarà un rol de preeminència. És òbvia la fal·làcia de la qüestió. Ben mirat, “universal” de debò, vàlid per a totes les èpoques i països, només hi ha hagut Homer i Virgili, per entendre'ns. Dante ja no és el mateix. Cervantes, tampoc. Shakespeare, segons

Goethe (1749-1832), vist per Andy Warhol.

i mètriques, com es desprèn de la lectura de qualsevol diccionari de mitologia, o de poètica, comparada. D'altres van pensar que aquesta universalitat també s'aconseguiria procedint a la suma de les literatures nacionals, perquè, de la convivència de tot el que és nacional, per senzilla raó etimològica, en neix l'internacional. En aquest sentit, el crític Ferdinand Brunetière va arribar a la lògica conclusió que com més “nacional” sigui una literatura, més contribuirà a la literatura “universal”: és sabut que l'univers està fet de múltiples peces, vàries, i fins i tot heterogènies. Segons aquesta llei —que projecta en la literatura culta allò que Goethe preuava en les literatures de caire popular—, cap literatura nacional no estaria obligada a seguir ni el model dels grecs ni el de ningú: n'hi hauria prou que fos autèntica —amb vocació d'universalitat, encara que es desplegués en un llogarret d'insignificança— perquè passés a engrandir el marc general de l'univers literari (cosa que ja co-

Voltaire, encara menys, i Goethe no hauria hagut de pensar que ell constituïa una excepció. Sempre enmig de l'embolic, Goethe el va resoldre preuant les virtuts de la literatura alemanya —és a dir, per començar, la d'ell mateix—, bo i concedint que els francesos i els anglesos, si volien, s'hi podien afegir si bé els semblava: Madame de Staël ja havia obert la ruta d'aquesta germania literària, tirant a imperialista com es va veure ben clar en les conteses franco-prussianes del segle XIX.

Tot això, explicat d'una altra manera, ho trobarà el lector a les pàgines del llibret de Victor Klemperer, *Literatura universal y literatura europea* (Barcelona, Acantilado, 2010). Afegim-hi una cosa: si aquest era un problema a la primera del segle XIX, ara ja no n'és cap: la proliferació de les traduccions —incloses, en aquests moments, les de les literatures orientals que tant van seduir Goethe— ha creat una xarxa, un univers pel que naveguen, frèvol, els lectors del món sencer.